

HVOR SVÆRT KAN DET VÆRE AT VÆRE KLOG?

- En pjecce til lærerstuderende om særligt begavede børn i Folkeskolen

Foto: Tidsskriftet Skolebørn

”Du er jo klog, så du skal nok klare dig!”

Denne holdning er almindelig når man taler om særligt begavede børn. Selvom mange særligt begavede børn er glade og trives i Folkeskolen, kan det at være særligt begavet også være svært og give vanskeligheder, der følger børnene helt ind i deres voksne liv.

Vi håber vi med denne pjecce vil give inspiration til at opsøge mere viden om særligt begavede børn i Folkeskolen, og at den vil medvirke til at skabe debat om problematikken blandt studerende på lærerseminariet.

Pjecen er udarbejdet af Stud. mag. i sprogpsykologi
Tina Mie Nielsen & Sofie Louise Grove
Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab
København Universitet Amager, FS 2005

HVAD ER SÆRLIGT BEGAVEDE BØRN?

Allerede i 2-3 års alderen kan et barn vise tegn på at være særligt begavet.

Det er sandsynligt, at et barn er mere end almindeligt godt begavet, hvis det i den alder allerede er i stand til at læse, har en ekstraordinær hukommelse eller stiller abstrakte spørgsmål, som: Hvor stopper universet? Og hvad er uendelig plus 2?

Det kan også betyde, at barnet i en tidlig alder tumler med overvældende tanker om liv og død og andre spørgsmål, som kan være svære at kapere for et barn, og som får det til at føle sig utryk og anderledes i forhold til sine jævnaldrende.

Når man taler om, at et barn er *særligt begavet*, skal det ikke forstås sådan, at barnet alene er bogligt begavet. Man kan f.eks. være intellektuelt, kreativt eller intuitivt begavet i forhold til matematik, sprog, gymnastik eller musik.

Særligt begavede børn adskiller sig fra jævnaldrende velbegavede børn, og det er ikke altid på en måde, der signalerer særlig begavelse. Derfor kan det være svært at gennemskue, at et barn er særligt begavet. I stedet for at være dygtige og velfungerende i skolen, kan de udvikle ekstreme sider af både positiv og negativ art, som bliver en byrde for dem selv og krævende for deres omgivelser.

Når et særligt begavet barn når skolealderen, er det derfor vigtigt, at lærerne er i stand til at genkende tegn på særlig høj intelligens, så man undgår at barnet bliver misforstået og fejlhåndteret.

HVORDAN GENKENDER MAN SÆRLIGT BEGAVEDE BØRN?

Typiske kendetegn for særligt begavede børn kan være:

- Udvikler sig asynkront, dvs. er intellektuelt forud, men modenhedsmæssigt ofte bagud i forhold til deres alder
- Negative mod skolen
- Keder sig åbenlyst
- Dygtige til at tale, men dårligere til at skrive
- Opslugte af deres egen indre viden
- Krænkende og utålmodige mht. til langsommere kammerater
- Følelsesmæssigt ustabile
- Kreative, når de er motiverede
- Utålmodige, når de er motiverede
- Stiller provokerende spørgsmål
- Dårlige relationer til klassekammerater og lærere

Typiske tegn på særlig begavelse, som adskiller særligt begavede børn fra andre velbegavede børn:

Velbegavede børn

Er interesserede
Har gode idéer
Ironiske
Svarer på spørgsmålene
Er i toppen af klassen
Lærer let
Populær blandt jævnaldrende
Husker godt
Kan lide at gå i skole
Holder af struktureret læring
Har to-tre talenter

Særligt begavede børn

Er ekstremt nysgerrige
Har vilde/skøre idéer
Sarkastiske
Stiller spørgsmål til svarerne
Er forud for klassen
Ved det allerede (regner den ud)
Foretrækker voksne
Gætter godt (regner den ud)
Kan lide at lære
Trives med faglig kompleksitet
Har mange talenter

HVOR SKAL DU SOM LÆRER VÆRE OPMÆRKSOM?

Særligt begavede børn har ikke brug for specialundervisning, de har brug for *speciel* undervisning.

I klasseværelset er der flere elementer, som kan føre til, at et særligt begavet barn ikke trives. Da det er karakteristisk for børnene, at de føler sig anderledes og udenfor, er det problematisk blot at give dem separat specialundervisning, fordi det kan medvirke til at fjerne dem yderligere fra det sociale fællesskab. Samtidig er det også uheldigt at lade børnene følge undervisningen på niveau med den øvrige del af klassen, for så kommer de let til at kede sig og kan blive rastløse og ukoncentrerede. Børnene skal stimuleres i overensstemmelse med deres behov, da det er afgørende for den videre udvikling af deres egen selvopfattelse og selvtillid.

Særligt begavede børn opfatter sjældent deres intelligens som en styrke, men snarere som et symbol på det at være anderledes.

Det kan være svært at undervise differentieret og gøre indlæringsituationen så fleksibel, at man kan tage udgangspunkt i det enkelte barns behov. Vigtigst af alt er det, at du som lærer er åben over for alternative undervisningsformer, som giver barnet de udfordringer og den plads til fordybelse, det har brug for. F.eks. kan det være en udfordring for et særligt begavet barn, at blive inddraget i læringsprocessen og få en del af ansvaret for egen læring. Det er op til læreren at skabe den balance i undervisningen, som både tilgodeser børnenes faglige sociale og følelsesmæssige udvikling.

HVAD KAN DU GØRE?

Forslag til differentieret undervisning af særligt begavede børn.

Faglige alternativer:

- Vejled frem for at undervise i traditionel forstand
- Undervis i samme emne som resten af klassen, men med mere dybdegående opgaver
- Spørg kvalitativt frem for kvantitativt, stil sværere spørgsmål, som de skal tænke for at besvare
- Gør pensum større og kræv mere så indsatsen kommer til at svare til den klassekammeraterne lægger i deres opgaver.

Menneskelige alternativer:

- Giv særligt begavede børn anerkendelse - de har lige så meget brug for det som de andre børn i klassen
- Begrund med saglige argumenter og stå fast!
- Accepter at særligt begavede børn ikke behøver repetere
- Se ikke barnet som et problem, men som en ressource, der kan være med til at højne niveauet i hele klassen
- Husk på barnets alder - de kan virke voksne i deres argumentation, men er meget følsomme over for kritik

Mange adspurgte lærere giver udtryk for ikke at føle sig fagligt rustede til at håndtere særligt begavede børn. De efterlyser pædagogiske redskaber og viden om særligt begavede børn og ved ikke, hvad de skal stille op med børnene i praksis. Snak med din underviser på seminarier om muligheden for at sætte fokus på emnet i undervisningen.

HISTORIEN OM CHRISTIN

Christin fandt først i en alder af 35 år ud af, at hendes årelange følelse af at være anderledes og føle sig socialt og mentalt afskåret fra sin omverden, i virkeligheden bunder i en usædvanligt høj IQ.

Allerede i børnehaven følte Christin en distance til de andre børn, som hun hverken kunne forstå eller forklare, og som kun blev forstærket i samværet med andre børn og derfor isolerede hun sig.

I skoletiden var følelsen af social utilstrækkelighed fortsat dominerende hos Christin. Klassekammeraternes anderledes måde at reflektere på og indforståede snik-snak, var et uforklarligt og lukket land for hende.

Som Christin selv udtrykker det: ”At være anderledes får én til at føle sig dum - også selv om man er intelligent”.

At hverken Christins forældre eller hun selv var klar over, at hun var særligt begavet, skabte store problemer for hendes selvforståelse og selvtillid. ”I et barns logik er det at ”klare sig godt” = ”at klare sig ligeså godt” som de andre”, siger Christin og derfor stillede hun ofte sig selv spørgsmål som: ”Hvorfor har jeg så store og alvorlige tanker om livet og døden, som jeg slet ikke deler med mine jævnaldrende? Hvorfor bliver læreren irriteret på mig?”

Problemerne i skolen fortsatte i hendes videre uddannelsesforløb, hvor hun måtte kæmpe for at gennemføre en uddannelse til civilingeniør, som hun i dag ikke bruger. I stedet laver hun kaffe og frankerer breve; - ”Et arbejde hvor jeg undtagelsesvis kan udholde det større perspektiv og konsekvenserne af min arbejdsindsats”, siger hun.

Christin er bekymret overfor den holdning, at børnenes største problem er, at de keder sig en smule og ikke lærer så meget, som de måske kunne. Til det siger hun: ”Jamen, forstår I da ikke, at mange af de børn går i stykker som mennesker? Den lille dreng, som kommer grædende hjem fra skole, græder jo ikke, fordi han har kedet sig. Han græder, fordi hans lærere og kammerater ikke forstår ham – og meget værre, fordi han ikke forstår dem!” .”Man kan måske undre sig over, at der skal bruges ressourcer på særligt begavede børn, men samfundet har vel heller ikke råd til, at en lille speed-tænker enten spreder uro eller sidder stille og veltilpasset, og først afslører sit indre kaos langt senere i livet.”

VIL DU VIDE MERE?

Hvis du er interesseret i at vide mere, kan du finde information og inspiration her:

På www.mensa.dk kan du finde oplysninger om foreningen for de 2% mest intelligente mennesker i Danmark. Her finder du også Christin Egebjergs kronik i sin fulde længde, samt andre personlige beretninger. Du kan også kontakte Mensa på tlf: 70 12 34 56, for information om foredrag o.l.

Der findes også flere bøger om emnet bl.a.:

"Begavede børn i skolen" (1998) af Gunilla O. Wahlströms, Kroghs Forlag, København.

"På det jævne i det himmelblå", (1996), af Vagn Rabøl Hansen og Ole Robenhagen, Danmarks Pædagogiske Institut, København.

"Undervisning af elever med særlige forudsætninger", (2002) Kroghs Forlag, København.

Af bl.a. Ole Kyed, psykolog og specialist i særligt begavede børn.